

تأمین خواسته

مختار امامی پور

(کارشناس حقوق)

در فصل ششم قانون آیین دادرسی (امور اتفاقی) مبحث اول آن به موضوع تأمین خواسته اختصاص یافته است. موضوع تأمین خواسته از ماده ۱۰۸ آیین دادرسی مدنی تا ماده ۱۲۹ از این قانون بوده که تفسیر یکایک این مواد را بنا به تجربیات خود و از نظر روال اداری آن به طور مختصر در حد توان انجام داده ام که ذیلاً به بیان آنها می پردازم.

تعریف: در خصوص معنا و مفهوم «تأمین خواسته» همین بس که «تأمین» در لغت به معنای «امین کردن، حفظ کردن، امن کردن و...» (معین، دکتر محمد، منبع پیشین، ج ۱۰، ص ۱۰۱۷) آمده است. مفهوم حقوقی آن بر معنای لغوی مزبور انطباق دارد. پس «تأمین خواسته» به معنای حفظ کردن و در امنیت قرار دادن خواسته است؛ بدین معنا که خواهان می تواند، از همان ابتدا، با گرفتن قرار تأمین خواسته و اجرای آن، خواسته دعوا را بازداشت نموده و آن را در امنیت قرار دهد، به گونه ای که نه تنها خوانده نتواند آن را نقل و انتقال داده، جا به جا و یا مخفی کرده (در مورد وجوه نقد و اموال منقول) یا ... بلکه از دسترس سایر بستانکاران خوانده نیز خارج نماید. (آیین دادرسی مدنی، دوره بنیادین، جلد سوم، دکتر عبدالله شمس، تابستان ۱۳۹۳، تهران، انتشارات دراک)

منظور از تأمین خواسته این است که خواهان از دادگاه تقاضا می کند آنچه را او از خوانده مطالبه می کند توقیف نماید تا پس از صدور حکم، گرفتن آن میسر باشد و در خلال دادرسی، موضوع دعوا از بین نرود. (کشاورز، بهمن، آیین نگارش حقوقی و کلیات عملی حقوق (جلد اول). ص ۴۰) (برگرفته از آشنایی با اصطلاحات حقوقی، اداره کل آموزش کارمندان شورای حل اختلاف، ۱۳۸۴، تهران)

ماده ۱۰۸: خواهان می تواند قبل از تقدیم دادخواست یا ضمن دادخواست راجع به اصل دعوا یا در جریان دادرسی تا وقتی که حکم قطعی صادر نشده است در موارد زیر از دادگاه درخواست تأمین خواسته نماید و دادگاه مکلف به قبول آن است:

الف) دعوا مستند به سند رسمی باشد.

ب) خواسته در معرض تضییع یا تفریط باشد.

ج) در مواردی از قبیل اوراق تجاری وخواست شده که به موجب قانون، دادگاه مکلف به قبول درخواست تأمین باشد.

د) خواهان، خساراتی را که ممکن است به طرف مقابل وارد آید نقداً به صندوق دادگستری بپردازد.

✓ نکته ۱: با توجه به اینکه مبحث تأمین خواسته زیر مجموعه امور اتفاقی در ق.آ.د.م می باشد و صراحت ماده بیان می کند یا در جریان دادرسی قبل از صدور حکم قطعی نتیجه حاصل می شود این موضوع جزء دعاوی طاری می باشد.

✓ نکته ۲: دادگاه مکلف به قبول آن است به موارد مندرج یعنی الف و ب و ج و د می باشد که ضمن درخواست خواهان اگر موضوع دعوا پیش در آن بگنجد دادگاه تکلیف دارد که آن درخواست را پذیرش و در خصوص صدور قرار تأمین خواسته اقدام نماید.

• تبصره ۱: هم اکنون تأمین خواسته در صلاحیت شورای حل اختلاف تا مبلغ ۲۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال بوده و بیش از آن در صلاحیت دادگاه می باشد.

• تبصره ۲: در خصوص تأمین خواسته، حکم صادر نمی شود بلکه بایستی قرار صادر شود.

- ✓ نکته ۳: خساراتی که خواهان تأمین خواسته بایستی به صندوق دادگستری بپردازد، به نظر دادگاه پذیرنده درخواست تأمین است که معمولاً رویه قضات ۱۰٪ میزان درخواست می باشد.
- تبصره: برای اسناد رسمی لازم الاجرا (مثل چک یا سفته) خسارات احتمالی اخذ نمی شود.
- ✓ نکته: روال کار بدین صورت است که شخص خواهان ضمن تقدیم دادخواست در هر مرحله تا قبل از قطعی شدن حکم صادره درخواست صدور قرار تأمین خواسته می نماید. دادگاه پس از بررسی مدارک و مستندات و اخذ توضیح از خواهان و صورتجلسه آن، در اسرع وقت (معمولاً همان روز) قرار تأمین خواسته را صادر و با توجه به آنکه نیازی به حضور خوانده نمی باشد پس از تأیید قاضی، قرار مزبور به اجرای احکام مدنی ارجاع و از آنجا اقدامات لازم از جمله مسدود نمودن حساب بانکی یا توقیف اموال با توجه به نوع معرفی از جانب خواهان انجام می پذیرد. (با رعایت ماده ۱۱۷ ق.آ.د.م)
- ✓ نکته ۴: مواردی که تأمین خواسته، بدون گرفتن تأمین از خواهان صورت می پذیرد:
 - (الف) دعوای مستند به سند رسمی
 - (ب) خواسته در معرض تضییع و یا تفریط باشد
 - (ج) اسناد تجاری وخواست شده (شامل برات، سفته و چک)
- ✓ نکته ۵: طبق ماده ۱۱۱ درخواست تأمین باید از دادگاهی شود که صلاحیت رسیدگی به دعوا را دارد که یکی از مصادیق آن در تبصره ۱ نکته ۲ همین مقاله ارائه شد در خصوص صلاحیت بین شورای حل اختلاف و دادگاه.
- ✓ نکته ۶: در قرار صادره مهلت اعتراض به قرار ۱۰ روز قید می گردد که در ماده ۱۱۲ اشاره ضمنی به این مسئله شده که خواهان بایستی تا ۱۰ روز نسبت به اصل دعوا دادخواست دهد، وگرنه دادگاه به درخواست خوانده، قرار تأمین را لغو می نماید.
- ✓ نکته ۷: طبق ماده ۱۱۳ درخواست تأمین بایستی میزان خواسته معلوم یا عین معین باشد به دادخواست مبهم که خواسته آن از لحاظ تقویمی و یا معین بودن موضوع مشخص نباشد، دادگاه بررسی نخواهد کرد.
- ✓ نکته ۸: مثالی در اینجا لازم است که ذکر شود: شخص «الف» دارنده چک شخص «ب» می باشد که هنوز سررسید تأیید آن فرا نرسیده، اما شخص الف متوجه می شود که شخص ب قصد خالی کردن حسابهای خود و یا فروش اموال خود را دارد و اگر چنین اتفاقی بیافتد چک مزبور بلاوصول خواهد شد. لذا طبق ماده ۱۱۴ شخص الف قبل از موعد مقرر می تواند درخواست تأمین خواسته را بدهد تا خواسته اش در تأمین قرار گیرد.
- ✓ نکته ۹: قانونگذار وقتی تعیین کرده است که تا زمان قطعیت یافتن حکم صادره، خواهان می تواند دادخواست تأمین خواسته را بدهد، زیرا بعد از آن موضوع خواسته اصلی به اجرای احکام رفته و آنجا خواهان طبق قانون اجرای احکام مدنی می تواند نسبت به توقیف اموال یا حسابهای بانکی خوانده درخواست داده تا اعمال شود.
- ✓ نکته ۱۰: اقسام تأمین اعم از منقول و غیرمنقول می باشد که شامل تمام دارایی های خوانده یعنی ساختمان، زمین، خودرو، حسابهای بانکی و غیره با رعایت مواد قانونی می باشد.
- ✓ نکته ۱۱: اگر خواسته عین معین باشد مثلاً فلان خودرو یا ساختمان و ... دادگاه فقط بایستی آن مال را توقیف کند و نمی تواند مورد دیگری غیر از آن در صورت توانایی بر توقیف آن را توقیف نماید و این صراحت قانونی در ماده ۱۲۲ ق.آ.د.م دارد.
- ✓ نکته ۱۲: رفع اثر از تأمین خواسته که به خودی خود انجام می گیرد در صورت صدور حکم قطعی علیه خواهان یا استرداد دعوی و یا دادخواست می باشد که در صورت رخ دادن هریک از موارد مذکور قرار لغو خواهد شد. (ماده ۱۱۸ ق.آ.د.م)

✓ نکته ۱۳: تبدیل مال توقیف شده توسط خواننده از طریق همان دادگاه صادره کننده قرار صورت می گیرد که موارد آن را قانون تعیین کرده است. (مواد ۱۲۴ و ۱۲۵ ق.آ.د.م)

✓ نکته ۱۴: النهایه در کلیه مواردی که تأمین مالی منتهی به فروش آن گردد رعایت مقررات فصل سوم از باب نهم قانون آیین دادرسی مدنی (مستثنیات دین) الزامی است (ماده ۱۲۹ ق.آ.د.م) که ماده ۵۲۴ ق.آ.د.م در ۶ بند موارد این مستثنیات را بیان داشته که در صورت احراز هریک از آنها که به مورد توقیف شده ربط داشته باشد، فروخته نخواهد شد.

در پایان نمونه دادخواست مطالبه با درخواست قرار تأمین خواسته را همراه با ۳ نمونه قرار تأمین خواسته صادره را گنجانده ام که امید است کلیه مطالب مندرج مثمر ثمر باشد.

«نمونه دادخواست قرار تأمین خواسته با لحاظ نمودن مطالبه وجه چک»

مشخصات طرفین	نام	نام خانوادگی	نام پدر	شغل	محل اقامت
خواهان					
خوانده					
وکیل یا نماینده قانونی					
تعیین خواسته و بهای آن	مطالبه وجه چک به میزان ریال به انضمام کلیه خسارات قانونی با قرار تأمین خواسته				
دلایل و منضمات دادخواست	کپی مصدق: ۱- چک، ۲- گواهینامه عدم پرداخت صادره از بانک				
<p>ریاست محترم دادگستری شهرستان</p> <p>با سلام</p> <p>احتراماً؛ به استحضار میرساند بموجب کپی مصدق فقره چک تقدیمی (که کپی مصدق آن پیوست می باشد) به شماره / شماره های به تاریخ / تاریخ های عهده بانک شعبه، اینجانب مبلغ ریال از خوانده ردیف اول بعنوان صادرکننده و خوانده / خواندگان ردیف بعنوان ظهرنویس طلبکارم.</p> <p>نظر به اینکه آنان با وصف مراجعات مکرر و حلول اجل و سررسید از تأدیه و پرداخت آن خودداری می کنند، فلذا با تقدیم این دادخواست مستنداً به مواد ۱۹۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی و ۲۴۹ و ۳۱۰ و ۳۱۳ از قانون تجارت رسیدگی و صدور حکم به محکومیت خواندگان به نحو تضامن به پرداخت مبلغ خواسته به انضمام کلیه خسارات قانونی و هزینه دادرسی در حق اینجانب مورد استدعاست. بدو نیز صدور قرار تأمین خواسته و اجرای فوری آن وفق بند (ج) از ماده ۱۰۸ و ۱۱۷ قانون مارالذکر تقاضا می شود./</p> <p style="text-align: center;">نام و نام خانوادگی و امضای خواهان:</p>					

«نمونه قرارهای تأمین خواسته»

(برگرفته از آیین دادرسی کاربردی در شوراهای حل اختلاف، اداره کل آموزش کارکنان اداری قوه قضائیه، اداره آموزش شورای حل اختلاف با همکاری دادگستری کل استان خراسان رضوی، تهران: ۱۳۸۷)

۱- نمونه اول:

نظر به اینکه خواهان به استناد رونوشت سند شماره دفترخانه تأمین خواسته را تقاضا نموده که موجه به نظر می رسد، لذا به استناد ماده ۱۰۸ از ق.آ.د.م قرار تأمین و توقیف معادل از اموال خوانده صادر شده و این قرار بر طبق ماده ۱۱۶ قانون مذکور ظرف مدت ۱۰ (ده) روز پس از ابلاغ به خوانده قابل اعتراض در این دادگاه/شورا می باشد و پس از ابلاغ قابل اجراست./

نام و امضای قاضی دادگاه/شورا

۲- نمونه دوم: (زمانی که خواسته در معرض تضییع و تفریط باشد)

نظر به اینکه خواهان از جهت اینکه خواسته خواسته در معرض تضییع و تفریط می باشد، مدارکی از جمله گواهی استشهاد از گواهان را ارائه کرده که بر صدق ادعای خواهان شهادت داده اند، لذا درخواست خواهان موجه به نظر می رسد و مستنداً به ماده ۱۰۸ از ق.آ.د.م قرار تأمین و توقیف معادل مبلغ از اموال خوانده صادر می شود. این قرار پس از ابلاغ قابل اجراست./

نام و امضای قاضی دادگاه/شورا

۳- نمونه سوم: (مستند به اسناد عادی)

نظر به اینکه خواهان به استناد رونوشت اسناد عادی به مبلغ تأمین خواسته را تقاضا نموده و طبق دستور دادگاه/شورا به مبلغ بعنوان خسارت احتمالی خوانده در صندوق دادگستری سپرده قبض مربوط شماره پیوست پرونده می باشد، لذا قرار تأمین و توقیف معادل ریال از اموال خوانده صادر می شود. این قرار در ظرف مدت ۱۰ (ده) روز از تاریخ ابلاغ به خوانده قابل اعتراض در این دادگاه/شورا می باشد و پس از ابلاغ قابل اجراست./

نام و امضای قاضی دادگاه/شورا